47761 ـ حکم زکات کالای تجاری برای کسی که پول نقد ندارد

سوال

شخصی صاحب قطعه زمینی است که یک سال بر آن گذشته و زکات بر آن واجب شده است؛ زیرا این زمین جزء کالاهای تجاری محسوب می‌شود. او چگونه باید زکات آن را بپردازد، در حالی که پول نقد بسیار کمی در اختیار دارد؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

زکات کالای تجاری بر اساس کتاب و سنت واجب است.

دلیل از قرآن عموم این سخن الله تعالی است:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنفِقُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُم مِّنَ الْأَرْضِ [بقره: ۲۶۷] (ای کسانی که ایمان آورده‌اید، از پاکیزه‌های آنچه به دست آورده‌اید و از آنچه برایتان از زمین بیرون آورده‌ایم انفاق کنید).

مجاهد می‌گوید: «انفاق از پاکیزه‌های آنچه به دست آورده‌اید» یعنی تجارت.

اما در سنت، ابوداوود (۱۵۶۲) از سَمُره بن جُندُب روایت کرده که می‌گوید رسول الله ﷺ به ما فرمان می‌دادند تا زکات را از اموالی که برای فروش آماده کرده‌ایم خارج کنیم.

هرچند دربارۀ سند این حدیث بحث شده، اما برخی علما مانند ابن‌عبدالبر آن را حسن دانسته‌اند و علمای «اللجنة الدائمة للإفتاء» نیز به آن استناد کرده‌اند.

نگا: فتاوی اللجنة الدائمة (۹/۳۳۱).

بنابراین هر مالی که برای تجارت آماده شده باشد، اگر به حد نصاب برسد و یک سال بر آن بگذرد، زکات دارد.

بنابراین برای شما واجب است زکات زمینی را که یک سال بر آن گذشته، با تعیین ارزش آن در پایان سال بپردازید؛ به این صورت که باید یک‌چهلم (۲/۵٪) ارزش آن را خارج کنی. برای مثال اگر ارزش آن ۱۰۰۰۰۰ دینار باشد، باید ۲۵۰۰ دینار بپردازی.

اگر پول نقد داری، پرداخت آن واجب است و نباید پرداخت زکات را تا زمان فروش زمین به تأخیر بیندازی. اما اگر هیچ پول نقدی برای پرداخت زکات نداری، این مبلغ به صورت بدهی بر گردن تو می‌ماند تا زمانی که گشایشی حاصل شود. اگر تا زمان فروش زمین گشایشی حاصل نشد، واجب است زکات تمام سال‌های گذشته را بر اساس ارزش زمین در پایان هر سال، از بهای فروش آن بپردازی.

شیخ ابن باز رحمه الله می‌گوید:

«زمینی که برای تجارت آماده شده زکات دارد و دلیل آن حدیث مشهور سمره بن جندب است که می‌گوید رسول الله ﷺ به ما فرمان داد تا زکات را از اموالی که برای فروش آماده کرده‌ایم خارج کنیم. مقصود از صدقه در اینجا همان زکات است».

ایشان همچنین می‌گوید:

«اگر زمین و مانند آن، همچون خانه، خودرو و امثال این‌ها، برای تجارت آماده شده باشد، واجب است که هر سال در پایان سال بر اساس ارزش آن، زکاتش پرداخت شود؛ و تأخیر در این کار جایز نیست، مگر برای کسی که به دلیل نداشتن مالی دیگر جز آن، توانایی پرداخت زکات را نداشته باشد. به چنین فردی مهلت داده می‌شود تا آن را بفروشد و زکات تمام سال‌ها را بپردازد؛ هر سال بر اساس ارزشی که در پایان همان سال داشته است، خواه آن ارزش بیشتر از قیمت خرید باشد و خواه کمتر از قیمتی که زمین، خودرو یا خانه با آن خریداری شده است».

مجموع فتاوی ابن باز (۱۴/۱۶۰، ۱۶۱).